

Marea transformare a politicii externe românești

Cum ne poate ajuta opera lui Karl Polanyi să salvăm
consensul de la Snagov

Marius Ghincea

Director de program, Politică externă și de securitate

PE SCURT

Peste 40% dintre alegătorii români au votat un candidat anti-sistem în primul tur al alegerilor prezidențiale din 2025, iar campaniile lui Călin Georgescu și George Simion au ținut consensul de politică externă din 1995. Pornind de la teoria „dublei mișcări” a lui Karl Polanyi, această lucrare susține că consensul de la Snagov a contopit alinierea strategică a României cu modelul său economic și cu contractul său social. Costurile sociale ale integrării se exprimă, prin urmare, ca o contestare a politicii externe, iar multipolaritatea oferă alternativă. Lucrarea conchide că apărarea orientării occidentale a României presupune reînnoirea târgului social pe care aceasta se sprijină.

Puncte-cheie

1. **Votul suveranist din 2024–2025 are rădăcini socio-economice.** Forma sa de politică externă, apelul la multivectorialism și neutralitate strategică, cere o explicație separată.
2. **Consensul de la Snagov din 1995 a legat laolaltă o orientare strategică** (NATO, UE, SUA), un model economic (liberalizare, privatizare, creștere bazată pe investiții străine, piețe ale muncii deschise) și un contract social (prosperitate împărțită). Contestarea modelului economic înseamnă, așadar, contestarea alinierii.
3. **Integrarea a adus câștiguri reale, PIB-ul pe locuitor crescând de la aproximativ 41% din media UE în 2007 la circa 77% în 2024, dar și costuri mari, distribuite inegal:** depopulare, emigrarea a milioane de oameni, dezindustrializare și un decalaj tot mai mare între urban și rural.
4. **Multipolaritatea îi oferă contramășcării un program de politică externă.** România interbelică a urmat același tipar când a apărut un pol alternativ, în anii 1930.
5. **Securitzarea și reziliența democratică abordează condițiile permissive și mecanismul de transmisie.** O apărare durabilă a consensului cere reînnoirea contractului său social și o miză materială pentru comunitățile care au suportat costurile integrării.

01

Introducere: forma votului suveranist

La alegerile prezidențiale din 2024 și 2025, milioane de români au votat cu candidați care respingeau fundamentele politicii externe a țării. Călin Georgescu a câștigat primul tur anulat din noiembrie 2024 cu 22,9% din voturi. George Simion a câștigat primul tur reluat din mai 2025 cu aproape 41%. Niciunul nu a făcut campanie în primul rând pe tema redistribuirii economice. Amândoi au făcut campanie împotriva orientării de politică externă care definește România din 1995, iar de atunci dezbaterea politică românească s-a împărțit

structural între „pro-europeni” (sau „pro-occidentali”, termenul preferat de președintele Nicușor Dan) și „pro-ruși”.

O carte nouă semnată de Alina Pop, Filip Alexandrescu și Ionuț-Marian Anghel, *Suveranismul în România* (Humanitas, 2026), se întreabă de ce atât de mulți români au ales o opțiune politică radicală. Răspunsul, familiar specialiștilor și în contradicție cu narațiunile simplificate frecvente în dezbaterea publică românească, este socio-economic: dezvoltarea inegală, demantelarea statului social, lipsa

oportunităților și prăpastia tot mai mare dintre câștigătorii și perdanții relativi ai tranziției. Cercetarea cvasi-etnografică a autorilor în trei comune care au votat masiv cu dreapta radicală ne oferă acces la lumea interioară a precariatului românesc, la temerile, frustrările și sentimentul de abandon care alimentează cererea de schimbare radicală. Cartea confirmă că rădăcinile votului pentru dreapta radicală sunt socio-economice și că soluțiile durabile trebuie să fie tot socio-economice.

Cartea explică partea de cerere: de ce atât de mulți români și-au dorit o schimbare radicală. Rămâne deschisă o a doua întrebare. De ce a luat

această cerere forma unui apel la o politică externă multivectorială, la neutralitate strategică și la o reorientare fundamentală a locului României în lume, când ar fi putut lua forma unui apel la un stat social mai puternic sau la o politică economică mai redistributivă? Lucrarea de față propune un cadru teoretic care răspunde la această întrebare, pornind de la opera economistului politic Karl Polanyi, și formulează implicațiile de politică publică pentru apărarea consensului pro-occidental al României.

02

Consensul de la Snagov ca târg de economie politică

Orientarea contestată în 2024 și 2025 are un nume: consensul de la Snagov. Pe 21 iunie 1995, liderii tuturor partidelor parlamentare au semnat, într-o vilă de pe malul lacului Snagov, o declarație prin care clasa politică românească se angaja față de integrarea europeană ca destin strategic al țării. Angajamentul a fost reafirmat în 2001, cu un angajament specific față de aderarea la NATO. Timp de aproape trei decenii, consensul a rezistat în linii mari. A supraviețuit alternanțelor la guvernare dintre stânga și dreapta, crizelor economice, negocierilor lente de aderare, dezamăgirilor politicii de după aderare și luptelor constante dintre rețelele clientelare care domină politica românească. Nicușor Dan a câștigat președinția în mai 2025 cu o platformă pro-europeană, însă faptul structural rămâne: peste 40% dintre alegătorii români au ales un candidat care a candidat împotriva acestui consens.

În 1944, Polanyi susținea că expansiunea societății de piață produce o contramișcare previzibilă. Când economiile sunt „dezîncorporate” (*disembedded*) din relațiile sociale, iar munca, pământul și banii sunt tratate ca mărfuri alocate de forțele pieței, costurile

sociale se acumulează până când societatea se mobilizează pentru a se proteja. Polanyi a numit acest proces „dubla mișcare”: o primă mișcare de liberalizare a pieței, urmată de o a doua mișcare de autoprotecție socială. Contramișcarea este generată de dislocarea structurală produsă de liberalizare. Ideologia, pe care explicațiile culturale ale populismului o plasează în centru, vine mai târziu, ca vehicul.

Teza centrală a acestei lucrări este că consensul de la Snagov a fost un angajament de economie politică pe care elitele românești l-au asumat sub umbrela politicii externe și de securitate. Raportul „Comisiei de la Snagov” care a precedat declarația face acest lucru vizibil: comisia avea ca unic mandat elaborarea unei noi strategii de dezvoltare economică a țării. „Integrarea în Occident” a legat laolaltă trei elemente:

O orientare strategică: NATO, Uniunea Europeană și Statele Unite.

Un model economic: liberalizarea pieței, privatizarea, creșterea bazată pe investiții străine directe și deschiderea piețelor muncii.

Un contract social: promisiunea că integrarea va aduce o prosperitate larg împărtășită.

Acest pachet este ceea ce numim astăzi consensul de la Snagov. Pentru că elementele sale erau inseparabile, contestarea modelului economic a ajuns, în cele din urmă, să însemne contestarea politicii externe care l-a făcut posibil.

03

Câștigurile și costurile primei mișcări

Prima mișcare, dezîncorporarea României în ordinea liberală occidentală, a adus câștiguri reale. PIB-ul pe locuitor la paritatea puterii de cumpărare a crescut de la aproximativ 41% din media UE la aderarea din 2007 la circa 77% în 2024, ceea ce a făcut din România una dintre economiile cu cea mai rapidă creștere din Europa. București, Cluj, Timișoara și Iași au devenit centre urbane dinamice, integrate în piața unică europeană.

Prima mișcare a generat însă și costuri sociale severe. Cel mai dramatic este emigrația. Între recensămintele din 1992 și 2021, România a pierdut aproximativ 17% din populație. Peste patru milioane de români, aproximativ unul din cinci, au plecat să trăiască și să muncească în Europa de Vest. În 2024, 3,1 milioane de cetățeni români trăiau în alte state membre ale UE, cel mai numeros grup de acest tip din Uniune. Regiuni întregi au îmbătrânit rapid, orașe și-au pierdut populația activă, iar România a ajuns să aibă una dintre cele mai rapide rate de

depopulare din UE. Aderarea din 2007 a accelerat tendința, eliminând ultimele bariere din calea mobilității forței de muncă.

Aceasta este comodificarea muncii, în sensul lui Polanyi, în forma ei cea mai pură. Muncitorii români au devenit factori de producție pe piețele muncii din Europa de Vest: muncitori în construcții în Germania, îngrijitoare în Italia, lucrători agricoli în Spania. Economia românească a primit remitențe care au susținut familiile rămase acasă și o cerere internă destul de superficială. Economii vest-europene au primit forță de muncă ieftină și calificată. Costul uman l-au suportat comunitățile rămase în urmă, mai ales copiii lăsați în grija rudelor.

Dincolo de emigrație, România a trecut prin dezindustrializarea sectoarelor necompetitive, prin adâncirea decalajului dintre urban și rural și prin concentrarea câștigurilor integrării în rândul celor educați, mobili și urbani. Aceste evoluții au alimentat percepția larg răspândită, nu lipsită de temei, că clasa politică a capturat gestionarea integrării europene în propriul beneficiu.

De ce contramișcarea țintește politica externă

În majoritatea țărilor vest-europene, nemulțumirile distributive generate de integrarea economică pot fi separate de politica externă. Un alegător francez se poate opune austerității și poate susține, în același timp, apartenența la NATO. Un alegător grec poate contesta condițiile programului de salvare din zona euro și poate respinge totodată o reorientare strategică spre Rusia. În aceste țări, modelul economic și alinierea de politică externă sunt angajamente distincte, care pot fi contestate separat.

În România, ele sunt contopite. Consensul de la Snagov le-a legat laolaltă: aderarea la UE a fost simultan modelul economic și politica externă. Contestarea consecințelor distributive ale integrării înseamnă, așadar, contestarea, într-o formă sau alta, a proiectului de integrare însuși. Asta explică de ce contramișcarea românească ia o formă puternic legată de politica externă, în timp ce contramișcările din Germania sau Franța rămân în mare parte interne. Georgescu cere o nouă aliniere, o politică externă

multivectorială, pentru că în România modelul economic și orientarea strategică sunt unul și același proiect.

Multipolaritatea oferă conținutul acestei cereri. Într-o lume unipolară, contramișcarea nu avea un program de politică externă de oferit, pentru că nu exista un alt pol spre care să se îndrepte. Curentul autohtonist din politica românească pe care îl întruchipează Georgescu, o tradiție de rezistență față de integrarea externă care merge de la Eminescu la Ceaușescu, putea oferi doar resentiment cultural. Revenirea competiției dintre marile puteri schimbă această situație. Odată ce China, Rusia și alți poli apar drept surse credibile de beneficii și oportunități alternative, multivectorialismul devine articulabil ca program de politică publică ce pretinde să răspundă și problemelor de dislocare socială și de dezvoltare economică. Sistemul internațional oferă meniul de opțiuni care face coerentă cererea de politică externă a contramișcării lui Georgescu și Simion, chiar dacă, în cazul României, aceste opțiuni sunt în mare parte iluzorii.

Un precedent istoric: consensul liberal interbelic

România a mai trecut prin asta. În anii 1920, un consens liberal construit de elite a ancorat țara în sistemul de alianțe francez, în Mica Înțelegere și în Liga Națiunilor. Și acel consens a legat alinierea strategică de un model economic liberal și s-a erodat, la rândul său, pe măsură ce costurile sociale ale acelui model s-au acumulat și a apărut un pol alternativ. Indiferența Franței și a Marii Britanii față de dificultățile economice ale României în timpul Marii Crize a subminat

încrederea internă în garanții occidentale, în timp ce greutatea economică tot mai mare a Germaniei naziste în Europa de Sud-Est oferea o alternativă. Așa cum a documentat Rebecca Haynes, politicienii români au urmărit activ apropierea de Berlin, mergând mult dincolo de simpla cedare în fața presiunilor germane. Contramișcarea și-a găsit polul.

Paralela structurală cu prezentul este instructivă:

	ANII 1920-1930	ANII 2010-2020
Consensul elitelor	Alianța franceză, Mica Înțelegere, Liga Națiunilor, modelul economic liberal	Consensul de la Snagov: UE, NATO, SUA, liberalizarea pieței
Costuri sociale acumulate	Costurile sociale ale modelului liberal, adâncite de Marea Criză	Emigrație, depopulare, dezindustrializare, inegalități regionale
Polul alternativ	Greutatea economică a Germaniei naziste în Europa de Sud-Est	Rusia, China și alți poli într-o ordine multipolară
Rezultatul	Apropierea de Berlin	Contestarea politicii externe de către Georgescu, Simion și partidele suveraniste

În ambele perioade, un consens al elitelor a legat politica externă de economia politică, costurile sociale ale modelului economic s-au acumulat în timp, iar consensul a rezistat atât timp cât sistemul internațional nu a oferit un pol

alternativ. În ambele perioade, apariția unei alternative credibile, sau aparent credibile, a dat contramășcării un program de politică externă și a transformat-o într-un obiect al competiției partizane interne.

06

De ce răspunsurile actuale sunt insuficiente

Dacă această analiză este corectă, prescripțiile obișnuite pentru apărarea consensului pro-occidental tratează simptomele și lasă cauzele

neatinse. Cadrul polanyian distinge trei condiții, cărora politicile actuale le răspund inegal:

CONDIȚIA	ÎN CE CONSTĂ	RĂSPUNSUL ACTUAL
Permisivă	Multipolaritatea, care oferă poli alternativi	Securitzarea amenințării rusești
De transmisie	Actori externi care exploatează nemulțumirile interne	Reziliența democratică: combaterea dezinformării, educația media, integritatea electorală
Productivă	Dislocarea distributivă produsă de modelul de integrare	În mare parte neabordată

Securitzarea amenințării externe susține că România se confruntă cu agresiunea rusă și, prin urmare, trebuie să își mențină alinierea occidentală. Ea abordează condiția permisivă și lasă neatinsă condiția productivă. Le cere populațiilor care au suportat costurile integrării în piața unică și în economia mondială să accepte aceste costuri la nesfârșit, pentru că mediul geopolitic este periculos. Pe termen scurt, abordarea poate funcționa, iar alegerea lui

Nicușor Dan sugerează că a funcționat. Ea nu rezolvă însă tensiunea structurală de fond documentată de Pop, Alexandrescu și Anghel.

Programele de **reziliență democratică**, adică combaterea dezinformării, educația media și măsurile de integritate electorală, abordează mecanismul de transmisie prin care actorii externi exploatează nemulțumirile interne. Nemulțumirile în sine rămân. Abordarea

seamănă cu tratarea febrei prin acoperirea pacientului cu o pătură, fără a diagnostica infecția.

07

Recomandări

Un diagnostic polanyian conduce la o altă prescripție. Dacă contramișcarea este generată de costurile sociale ale modelului de integrare urmat de România în ultimele trei decenii, singura modalitate durabilă de a apăra consensul este renegocierea contractului social pe care se sprijină.

01 Eșecul distributiv al integrării trebuie tratat ca vulnerabilitate strategică.

Erodarea consensului de la Snagov este o problemă de securitate cu cauze economice. Decidenții responsabili de politica externă și de securitate a României ar trebui să trateze inegalitățile regionale, depopularea și distribuția inegală a câștigurilor integrării drept amenințări la adresa alinierii occidentale a țării.

02 Reînnoirea târgului inter-clase din spatele consensului de la Snagov.

Consensul a rezistat atât timp cât a promis că integrarea europeană și orientarea pro-occidentală a țării vor aduce beneficii tuturor. Reînnoirea lui presupune distribuirea mai largă a câștigurilor integrării, între regiuni și între grupuri sociale.

03 O miză materială în alinierea occidentală pentru comunitățile care au suportat costurile.

Comunitățile care și-au pierdut populația prin emigrație, industria în fața competiției și tinerii în favoarea piețelor muncii din Europa de Vest au nevoie de beneficii tangibile din continuarea integrării României.

04 Securizarea și reziliența democratică trebuie dublate de o agendă distributivă.

Descurajarea agresiunii rusești și protejarea spațiului informațional rămân necesare. Singure, ele abordează condițiile permissive și mecanismul de transmisie și lasă neatinse nemulțumirile care susțin contramișcarea.

05 Folosirea timpului câștigat prin alegerile din 2025.

Victoria pro-europeană din mai 2025 le oferă decidenților o fereastră limitată pentru a aborda cauzele structurale ale votului suveranist înainte de următorul ciclu electoral.

Concluzii

Consensul de la Snagov a fost un târg inter-clase. A rezistat atât de mult pentru că promitea că integrarea europeană și orientarea pro-occidentală a țării vor aduce beneficii tuturor. Realitatea de după aderare a concentrat beneficiile în mâinile câtorva, iar baza socială a acestui târg s-a erodat pe măsură ce costurile asimetrice și dislocarea socială au devenit imposibil de ignorat. Fie târgul este reînnoit în termeni care corectează eșecul său distributiv, fie

contramișcarea își va găsi în continuare publicul, indiferent cine ocupă Palatul Cotroceni și indiferent ce fac Rusia sau alți actori ostili.

Victoria lui Nicușor Dan cumpără timp. O soluție trebuie încă construită. Cei 41% care l-au votat pe George Simion în primul tur din mai 2025 rămân baza socială a contramișcării și au motive structurale să se afle acolo. Primul an al noii președinții a oferit puține semne că politicile publice merg în direcția pe care o cere acest diagnostic.

DESPRE AUTOR

Marius Ghincea este cofondator al Institutului Quartet și conduce programul de Politică externă și de securitate. Este cercetător postdoctoral la ETH Zürich și a obținut doctoratul în Științe Politice și Sociale la Institutul Universitar European din Florența. Cercetările sale privesc politica externă și de securitate a UE, securitatea Mării Negre și politica internă a politicii externe.

DESPRE INSTITUTUL QUARTET

Institutul Quartet este un think-tank independent din București care produce și dezbate idei aplicabile pentru problemele importante de politici publice. Credem că politicile publice bune se sprijină pe un dialog deschis și pe idei pe care practicienii și instituțiile le pot pune efectiv în practică. Avem o perspectivă regională, cu specializare pe Europa Centrală și de Est, inclusiv Balcanii de Vest și regiunea Mării Negre.

CUM CITEZI

Ghincea, M. (2026). *Marea transformare a politicii externe românești. Cum ne poate ajuta opera lui Karl Polanyi să salvăm consensul de la Snagov*. Policy paper. București: Institutul Quartet.

REFERINȚE

Eurostat (2025). PIB pe locuitor în standarde de putere de cumpărare, UE = 100. Luxemburg: Eurostat.

Eurostat (2025). Cetățeni ai UE care locuiesc în alt stat membru: statistici privind cetățenii mobili. Luxemburg: Eurostat.

Haynes, R. (2000). *Romanian Policy towards Germany, 1936–40*. Basingstoke: Macmillan.

Institutul Național de Statistică (2023). *Recensământul Populației și Locuințelor 2021*. București: INS.

Polanyi, K. (1944). *The Great Transformation: The Political and Economic Origins of Our Time*. New York: Farrar & Rinehart.

Pop, A., Alexandrescu, F. și Anghel, I.-M. (2026). *Suveranismul în România. De ce votează oamenii cu politicienii extremiști?* București: Humanitas.

O versiune anterioară a acestui text a fost publicată în limba engleză pe Priors & Posteriors, pe 6 iunie 2026. Opiniile exprimate aparțin autorului și nu reprezintă neapărat poziția Institutului Quartet.